

Dyslexieprotocol

Inhoudsopgave

		Paginanummer
1	Wat zijn uitgangspunten en doel van het protocol?	2
2	Wat is dyslexie?	2-3
3	Hoe signaleren wij dyslexie?	3-4
4	Welke onderzoeksgegevens zijn nodig?	4-5
5	Welke begeleiding bieden wij?	5
6	Welke faciliteiten bieden wij? 6.1 - basisfaciliteiten 6.2 - specialistische faciliteiten	5-7
7	Wat zijn de mogelijkheden voor ontheffing van een moderne vreemde taal?	7-8
8	Wat is de regelgeving ten aanzien van het eindexamen?	8
9	Communicatie over beleid	8
	Bijlagen: 1. hoe signaleer je dyslexie? 2. hoe ziet een faciliteitenkaart eruit? 3. hoe ziet een laptopcontract eruit?	9-10 11 12-13

1. Wat zijn uitgangspunten en doel van het protocol?

Binnen het ds. Pierson College worden verschillen tussen leerlingen op het gebied van tempo, leerstijl, talenten en beperkingen gerespecteerd en geaccepteerd. Dit geldt voor alle leerlingen en dus ook voor leerlingen met dyslexie. Dit dyslexieprotocol stelt leerlingen met dyslexie in de gelegenheid op hun eigen niveau met hun beperking zo goed mogelijk te kunnen presteren. We werken zoveel mogelijk op maat, want niet iedere leerling met dyslexie heeft hetzelfde nodig. Ook richten we ons op de leerbaarheid van leerlingen. Een leerling met dyslexie heeft ook sterke kanten en door deze aan te spreken, zijn problemen (deels) te compenseren en is het competentiegevoel van leerlingen positief te beïnvloeden.

Het dyslexiebeleid wat voor u ligt maakt deel uit van de totale onderwijsondersteuning zoals die omschreven is in het onderwijsondersteuningsplan.

2. Wat is dyslexie?

Bij dyslexie gaat lezen, spellen en soms ook zelf schrijven gezien de leeftijd en het onderwijsniveau erg moeizaam. De problemen zijn merkbaar bij alle vakken waarbij een beroep wordt gedaan op functioneel lezen en schrijven. De problemen hebben niets te maken met intelligentie. Er kan alleen sprake zijn van dyslexie als er geen andere oorzaken zijn die de lees- en/of spellingsproblemen kunnen verklaren (o.a. problemen met zien of horen). De precieze oorzaak van dyslexie is niet duidelijk, wel is bekend dat de oorzaak te zoeken is in het functioneren van de hersenen. Ook is bekend dat dyslexie in grote mate erfelijk bepaald is. Voor een schema met signalen van dyslexie verwijzen wij naar bijlage 1 van dit protocol. Hieronder zullen signalen van dyslexie beschreven worden. Bij het lezen van de signalen moet in gedachten gehouden worden dat er ook tussen leerlingen met dyslexie grote verschillen kunnen zijn (in ernst en in aard van de problemen die een leerling laat zien).

Officieel wordt dyslexie in Nederland als volgt gedefinieerd:

‘Dyslexie is een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau’

Dyslexie is een *hardnekkig* probleem en blijft dus ondanks een periode van intensieve hulp (remedial teaching) bestaan. Gewoon ‘je best doen’ of ‘extra hard werken’ zal het probleem niet oplossen. Een leerling zal veel doorzettingsvermogen nodig hebben om te kunnen laten zien wat hij/zij kan begrijpen. Dit alles vraagt om begrip van de omgeving.

Dyslexie kan zich voordoen bij lezen of spelling of bij beide. Er zijn verschillende kenmerken of gevolgen van de leerstoornis. Deze worden hieronder omschreven:

Gevolgen bij technisch lezen

Het lezen kost veel bewuste aandacht en hiermee veel energie; lezen is geen automatisme zoals dat bij leerlingen zonder dyslexie wel het geval is. Omdat de techniek van het lezen zoveel aandacht vraagt, kan ook het begrijpen van de tekst een probleem worden. Ook nuanceverschillen tussen antwoorden van opdrachten of meerkeuzevragen kunnen verloren gaan (denk aan: het niet opmerken van het woordje ‘niet’ of een voorvoegsel als ‘on-’). Veel leerlingen met dyslexie zullen lezen liever vermijden. Bij het lezen zelf zijn vooral onbekende woorden moeilijk. Deze woorden doen een groter beroep op de basisvaardigheden van het lezen. Het aanleren van een moderne vreemde taal is om deze reden een opgave voor leerlingen met dyslexie. Het leestempo kan laag zijn of woorden kunnen nog hakkend gelezen worden (spellend lezen). Ook zijn er leerlingen die juist een hoog leestempo hebben en die veel fouten maken (radend lezen: woorden invullen op basis van contextinformatie).

Gevolgen bij spelling en zelf schrijven

Leerlingen met dyslexie maken, gedurende lange tijd, veel spelfouten. Deze komen voor in moeilijke woorden, maar ook in alledaagse en eenvoudige woorden. Het omzetten van klanken naar tekens verloopt moeizaam. Dit kan zichtbaar zijn door fonetisch schrijven van woorden (woorden schrijven zoals je ze hoort), door het weglaten of verwisselen van klanken of door problemen met toepassen van regels. Ook kan het schrijftempo erg laag liggen of kan een leerling veel doorhalingen maken / onleesbaar schrijven. Bij het leren van een moderne vreemde taal kun je zien dat de verschillende spellingsystemen door elkaar gaan lopen.

Andere kenmerken van dyslexie

Dyslexie heeft te maken met de manier waarop talige informatie wordt verwerkt door de leerling. Talige kennis opgeslagen in het geheugen is *niet snel toegankelijk* voor een leerling. Informatie over tekens en klanken is hierdoor niet snel op te roepen, leerlingen kunnen moeite hebben met het snel vinden van de juiste woorden (schriftelijk / mondeling) en hiermee ook moeite hebben met formuleren van antwoorden (kort of warrig formuleren) bij toetsen. Werken 'onder druk' is door problemen met oproepen van kennis ook vaak moeilijk voor leerlingen met dyslexie.

Ook is er sprake van een *automatiseringsprobleem*: het aanleren van nieuwe kennis kost veel tijd en energie. Vooral kennis die geen betekenisvolle associatie heeft is moeilijk om te onthouden; er is veel herhaling nodig voordat deze informatie goed is opgenomen in het geheugen. Denk hierbij aan: vocabulaire, jaartallen, telefoonnummers, formules, namen, spellingsregels, topografie. Zelfs het leren van muzieknoden kan moeilijk zijn.

Het *werkgeheugen* van een leerling met dyslexie kan snel overbelast zijn. Het actief houden van informatie tijdens het toepassen ervan is lastig. Hierdoor is het moeilijk om instructies in de les te onthouden (vooral lange uitleg) en is het uitvoeren van twee dingen tegelijk ook ingewikkeld (denk aan het maken van aantekeningen tijdens het luisteren).

Leerlingen met dyslexie moeten hard werken om het tempo in de klas bij te houden. Ze hebben meer moeite om bij opdrachten en toetsen te laten zien wat ze kunnen begrijpen. Leren kan frustrerend zijn en het *zelfvertrouwen* is in gevaar. Veel leerlingen met dyslexie krijgen last van faalangst. Ze gaan taken vermijden, gewoonweg omdat ze er veel moeite mee hebben. Het is daarom erg belangrijk om begrip te tonen, succesmomenten te creëren, relatieve vooruitgang te benadrukken en om sterke kanten van leerlingen aan te spreken. Ook is het erg belangrijk om de autonomie van de leerling met dyslexie te bekrachtigen door de leerling te betrekken bij aanpassingen en begeleiding. De leerling is immers al regelmatig afhankelijk van anderen of van hulpmiddelen.

Sterke kanten van leerlingen aanspreken

Leerlingen met dyslexie zijn heel goed aan te spreken op hun begripsvermogen. De leerlingen bewust leren om hun begripsvermogen in te zetten ter compensatie is belangrijk. Dit kan bijvoorbeeld door een leerling een ezelsbruggetje of associatie aan te bieden bij te leren informatie (b.v. bij topografie of bij een spellingsregel). Ook kan het door extra nadruk te leggen op leesstrategieën bij het bestuderen van een tekst en door het inzetten van visuele ondersteuning (b.v. goed gebruik van het bord of van voorwerpen). Het uitproberen van verschillende leerstrategieën is eveneens van grote waarde. Leerlingen met dyslexie zijn vaak creatief en kunnen veel baat hebben bij het maken van een mindmap (ter vervanging van een geschreven samenvatting).

3. Hoe signaleren wij dyslexie?

Dyslexie wordt meestal gezien en vastgesteld in het basisonderwijs. Dat hoeft echter niet altijd het geval te zijn. Door veel compensatiemogelijkheden (o.a. intelligentie, verbaal leervermogen, doorzettingsvermogen) kunnen leerlingen met dyslexie het basisonderwijs doorkomen zonder op te vallen. Bij 25% van de gevallen komt dyslexie pas in het voortgezet onderwijs aan het licht.

Mentoren en vakdocenten spelen een belangrijke rol bij het signaleren van dyslexie: zij merken in de praktijk wat er speelt bij een leerling. Een mentor kan op basis van eigen signalen en signalen van (een) vakdocent(en) in overleg gaan met het ondersteuningsteam. Daar wordt gekeken naar het dossier van de leerling en wordt samen besloten om al dan niet over te gaan tot een **screening dyslexie**:

Stap 1: intern verzamelen van informatie

- vakdocenten wordt gevraagd om een signaleringslijst dyslexie in te vullen.
- de mentor gaat aan de hand van een vragenlijst met signalen in gesprek met de leerling.
- de mentor vult een intakeformulier dyslexie in.

Stap 2: beoordelen van de informatie

- de schoolpsycholoog beoordeelt alle beschikbare interne informatie en besluit om al dan niet over te gaan tot het afnemen van individuele toetsen. Wanneer er individuele toetsen worden afgenomen, wordt eerst contact opgenomen met en *toestemming* gevraagd aan de ouders (en bij leerlingen boven de 16 jaar aan de leerling zelf).

Stap 3: individueel toetsvervolg

- ouders geven toestemming en vullen in een intake vragenlijst in.
- op school worden lees- en spellingtoetsen afgenomen.
- er wordt een verslag opgesteld met daarin een advies ten aanzien van vervolgonderzoek en begeleiding van de leerling.
- het verslag wordt verstuurd naar ouders en waar nodig volgt een gesprek.
- conclusie en advies van het verslag worden opgenomen in Magister. Het volledige verslag wordt bewaard in een vertrouwelijk archief (schoolpsycholoog).

Belangrijk om te weten: na het individueel toetsvervolg op school kan een conclusie getrokken worden over de *mogelijke aanwezigheid* van dyslexie. Als er een diagnose nodig is, zullen ouders zelf vervolgstappen moeten ondernemen. De school neemt dit onderzoek niet zelf af. Wel kan ze ouders behulpzaam zijn bij het vinden van adres voor vervolgonderzoek en kunnen resultaten vanuit onze screening vaak worden meegenomen in het vervolg. Een diagnose dyslexie mag wettelijk gezien alleen vastgesteld worden door een bevoegd deskundige: een psycholoog of orthopedagoog met de juiste bekwaamheidsregistratie in de psychodiagnostiek (GZ-psycholoog of vergelijkbare BIG-registratie).

4. Welke onderzoeksgegevens zijn nodig?

Voor het toekennen van begeleiding van faciliteiten hebben wij minstens een dyslexieverklaring nodig (voorzien van datum en handtekening van een bevoegd deskundige). Een eenmaal afgegeven verklaring is onbepaald geldig. Een volledig onderzoeksverslag is van belang als het niet ouder is dan twee jaar.

Bij voorkeur ontvangen wij gegevens digitaal als word/pdf bestand op het volgende adres: digitaaldossier@pierson.nl. Dit mailadres is beveiligd (SSL en TLS protocollen). De mailbox is alleen in te zien door het ondersteuningsteam van onze school. Wanneer het digitaal versturen niet mogelijk is, kunnen ouders ook een papieren kopie opsturen naar school ter attentie van onze schoolpsycholoog (F. van Ballegooijen). Het is belangrijk dat ouders altijd zelf het origineel van de verklaring en het verslag bewaren en dat alleen een kopie opgestuurd wordt.

De aangeleverde gegevens worden vertrouwelijk behandeld. De schoolpsycholoog bekijkt de gegevens en controleert op geldigheid (volgens richtlijnen van de inspectie). Verklaringen die geldig zijn worden verwerkt in ons digitaal leerlingvolgsysteem (Magister). Op deze manier is tot en met het eindexamen vastgelegd op welke faciliteiten een leerling mogelijk recht heeft. Onderzoeksverslagen worden bewaard in een digitaal archief. Dit archief wordt beheerd door de schoolpsycholoog en is digitaal beschermd. Deze gegevens zijn alleen als nodig en na

overleg met de schoolpsycholoog in te zien door andere betrokkenen van school (zoals de mentor of een afdelingsleider). Zodra een onderzoeksverslag niet meer geldig is, wordt het verslag definitief verwijderd uit het digitaal archief. Relevante informatie uit een onderzoeksverslag wordt door de schoolpsycholoog verwerkt in Magister (als notitie in het logboek) en is in te zien door mensen van de school die rechtstreeks betrokken zijn bij uw kind. Het gaat hier om informatie die belangrijk is voor het bieden van passend onderwijs (o.a. adviezen voor begeleiding).

5. Welke begeleiding bieden wij?

Naast de begeleiding die voor alle leerlingen waar nodig beschikbaar is (ondersteuning vakdocenten, steunlessen, studiebegeleiding, Bijles Op Pierson - zie ook het onderwijsondersteuningsplan) is er studiebegeleiding dyslexie mogelijk.

Studiebegeleiding dyslexie

Beschikbaar voor leerlingen uit de TH- en HA-brugklassen die bij de start van het schooljaar in het bezit zijn van een dyslexieverklaring. Leerlingen worden in een groep tijdens een aantal bijeenkomsten begeleid door een docent Nederlands. Belangrijk doel van deze begeleiding is het bevorderen van competentiegevoelens en het leren omgaan met dyslexie. Ook worden leerlingen vertrouwd gemaakt met de rechten en verantwoordelijkheden die gepaard gaan met de faciliteitenkaart. Leerlingen uit de VWO brugklas en leerlingen uit de bovenbouw van alle afdelingen krijgen dezelfde begeleiding van een pedagogisch medewerker uit het opvanglokaal De Lift (waar mogelijk in een groep en anders individueel).

6. Welke faciliteiten bieden wij?

Faciliteiten worden toegekend door het ondersteuningsteam op basis van het dossier (inclusief onderzoeksverslag en informatie school van herkomst) en waar nodig op basis van een gesprek met leerling en/of ouders. Faciliteiten worden op maat toegekend met toepassen van het principe 'regulier als kan, speciaal als nodig'. De faciliteiten staan vermeld op een faciliteitenkaart (zie bijlage 2 voor een voorbeeld faciliteitenkaart). Een leerling krijgt na het tweede leerjaar en in het voorlaatste eindexamenjaar waar nodig een aangepaste faciliteitenkaart.

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen een stem hebben in hun eigen leerproces en leren omgaan met verantwoordelijkheden. Een faciliteitenkaart zien we dan ook als een contract met rechten en verantwoordelijkheden. De kaart wordt getekend door alle partijen (school, leerling, ouders).

Bij de faciliteiten maken we onderscheid tussen basisfaciliteiten en specialistische faciliteiten.

6.1 Basisfaciliteiten:

Extra tijd voor het maken van een toets (geldig bij alle vakken): de leerling mag langer doen over de toets (25%) of de toets wordt ingekort waardoor eveneens meer verwerkingstijd geboden wordt. Zie onderstaande tabel voor concrete afspraken hierover.

<i>Duur van toets in de les</i>	<i>Aanpassing</i>	<i>Duur van de toets SW/PTA</i>	<i>Aanpassing</i>
<i>30 minuten of korter</i>	<i>+5 minuten</i>	<i>60 minuten</i>	<i>+15 minuten</i>
<i>35 minuten</i>	<i>+10 minuten</i>	<i>90 minuten</i>	<i>+20 minuten</i>
<i>36-50 minuten</i>	<i>Inkorten toets</i>	<i>120 minuten of langer</i>	<i>+30 minuten</i>

- *Inkorten toets: de leerling hoeft de door de docent aangegeven opdrachten niet te maken. Heeft de leerling ook na controleren van eigen werk tijd over, dan maakt hij/zij de opdrachten wel. Deze worden dan ook beoordeeld. De normering van de toets wordt aangepast aan de hoeveelheid gemaakte opdrachten.*

Markeren in proefwerken: de leerling mag op de toetsbladen werken met een markeerstift of pen om te onderstrepen.

Normering: bij sommige opdrachten/toetsen van de talen telt een andere puntentelling (aangepaste normering). Sommige spelfouten tellen niet of minder zwaar mee. Dit kan per vak verschillend zijn, maar een aantal afspraken staat vast.

De afspraak is dat:

- **Niet** meegerekend worden:
  - Spelfouten van luisterwoorden (het woord wordt fonetisch geschreven)
  - Spelfouten van inprentwoorden (woorden waar geen spellingregel voor bestaat)
  - Herhalingsfouten
  - Letters verwisselen/omkeren
- **Wel** meegerekend worden:
  - Fouten tegen de betekenis
  - Fouten tegen grammaticale regels
  - Fouten bij werkwoordspelling

Bij het eindexamen geldt er voor niemand een aangepaste normering voor spelling (wel kan een leerling compenseren door bij andere onderdelen extra goed te scoren – spelling is bij Nederlands b.v. slechts 10% van het eindcijfer). Om deze reden gelden er voor de bovenbouw (vanaf leerjaar 2) andere afspraken dan in de eerste twee leerjaren.

Tijdens de eerste twee leerjaren krijgt een leerling voor een **kennistoets** bij een taal twee cijfers: een cijfer zonder aangepaste normering en een cijfer met de aangepaste normering. Het cijfer met de aangepaste normering telt mee in Magister (het cijfer zonder aangepaste normering krijgt in Magister weging nul). Let op: dit geldt dus niet voor alle toetsen bij de talen en kan ook per taal verschillend zijn (dit wordt binnen de secties uitgewerkt). We passen deze dubbele becijfering toe, zodat de leerling en de school goed kunnen zien hoe belangrijk de aangepaste normering voor de leerling is en welke hulp er nodig is bij spelling. Hoe groter het verschil tussen de twee cijfers, hoe belangrijker de aangepaste normering is en hoe belangrijker het is dat de leerling extra begeleiding krijgt bij spelling (buiten school). Aan het eind van leerjaar 2 wordt gekeken of de leerling de aangepaste normering nog nodig heeft.

Wanneer een leerling pas na leerjaar 2 de diagnose dyslexie krijgt, krijgt de leerling de aangepaste normering alleen als dit op basis van gegevens echt noodzakelijk is. Er wordt na leerjaar twee geen dubbele cijfers meer gegeven. Wel kan een leerling altijd aan de vakdocent vragen om inzicht in de opbouw van het cijfer.

6.2 Specialistische faciliteiten:

Mondelinge herkansing

Deze faciliteit wordt toegekend als een proef heeft uitgewezen dat deze faciliteit nodig is voor de leerling. Een mondelinge herkansing kan ingezet worden bij zaakvakken (ML/EC/GS/LB/FI/AK/BI) of bij de talen (kennistoetsen). Bij het gebruiken van de faciliteit gelden de volgende afspraken: als een leerling goed geleerd heeft en toch slecht scoort voor een toets, gaat de leerling de toets eerst nabespreken met de docent. De docent kan besluiten of de toets mondeling herkanst mag worden. Het gemiddelde van het schriftelijke en mondelinge werk telt. Onder bepaalde voorwaarden kan de leerling aanspraak maken op een mondelinge herkansing van een eerder schriftelijk gemaakt werk. De leerling moet dan bijvoorbeeld wel actief mee hebben gedaan in de les, naar de steunles zijn geweest, samen met de docent de fouten hebben besproken en op basis daarvan extra hebben geoefend. Een

onvoldoende moet ook te wijten zijn aan dyslexie en niet aan het niet goed bestudeerd hebben van de lesstof. De docent neemt hierin de beslissing. Het gemiddelde cijfer van de mondelinge en de schriftelijke toets telt mee.

Extra tijd bij luistertoetsen

Deze faciliteit wordt toegekend als een proef heeft uitgewezen dat deze faciliteit nodig is voor de leerling. Bij het gebruiken van de faciliteit gelden de volgende afspraken: de leerling maakt altijd eerst de luistertoets met de klas mee om te kijken of het lukt om het tempo bij te houden. Meedoen met het tempo is ook belangrijk als oefening voor het eindexamen. Daarna maakt de leerling zelf een afspraak met de docent voor een herkansing met extra tijd. Hierbij kan de leerling zelf de pauzes tussen de verschillende onderdelen wat langer maken door de opname stop te zetten.

Gebruik van een laptop (met dyslexiesoftware) bij toetsen

Dit is pas mogelijk als de leerling een *laptopcontract* heeft ondertekend (te regelen via de zorgcoördinator – zie bijlage 3 voor voorbeeld laptopcontract). **De afspraken voor het gebruik van een laptop staan in het contract.**

Regelkaarten spelling

Regelkaarten zijn er om problemen met het werkgeheugen te compenseren. Voordat deze kaarten gebruikt mogen worden, is overleg nodig met de schoolpsycholoog. Regelkaarten mogen alleen gebruikt worden bij toetsen als de leerling deze ook gebruikt heeft tijdens de lessen en bij oefenmomenten voorafgaand aan de toets.

Digitale boeken

Alle leerlingen krijgen het standaard boekenpakket. Als een leerling digitale boeken wil gebruiken, gelden er de volgende voorwaarden en afspraken:

- De leerling heeft een aantoonbare leesbeperking (en gegevens hierover zijn door ouders aangeleverd).
- De leerling heeft de beschikking over een (zelf aan te schaffen) voorleesprogramma en device (laptop/chromebook).
- Ouders en leerling hebben een gesprek gevoerd (met de zorgcoördinator) over het gebruik van voorleessoftware en de voorwaarden die hieraan verbonden zijn.
- Ouders en leerling hebben het laptopcontract ondertekend ingeleverd. (m.vandepol@pierson.nl)
- De leerling heeft een aangepaste faciliteitenkaart ontvangen.
- De ouders vragen zelf de boeken aan bij Dedicon. (<https://educatief.dedicon.nl>)
- Facturen worden naar school gestuurd t.a.v. H. Spuijbroek (h.spuijbroek@pierson.nl)
- Er worden alleen tekstboeken aangeschaft.

7. Wat zijn de mogelijkheden voor een ontheffing van een moderne vreemde taal?

Of er **mogelijkheden** zijn voor het aanvragen van een ontheffing van een tweede moderne vreemde taal (Frans of Duits) is afhankelijk van het leerjaar en de afdeling van de leerling (artikel 11d sub 1 W.V.O.). Ontheffing aanvragen voor Frans en Duits is niet mogelijk. Het volgende is mogelijk bij leerlingen **met zeer ernstige dyslexie en bij hoge uitzondering**:

Verlicht programma: voor Frans óf Duits. Bij een verlichting wordt er in beginsel voor gekozen de leerling wel te laten deelnemen aan de lessen van het betreffende vak. De leerling zal ook zijn/haar inzet moeten tonen. Het is dan mogelijk om de leerling op maat alternatieve opdrachten te verstrekken en/of andere normen toe te passen. E.e.a.

wordt besproken met de docent, leerling en ouders en vastgelegd voor volgende leerjaren. Mogelijk in: leerjaar 2 van TH en HA en leerjaar 3 van Havo.

Ontheffing: voor Frans óf Duits. Na toekennen van de ontheffing kiest de leerling voor een vervangend vak, zodanig dat de leerling voldoet aan de voorgeschreven hoeveelheid onderwijsuren per week. Mogelijk in: leerjaar 3 VMBO (profiel CM op Havo is dan uitgesloten), bovenbouw VWO.

In bovenbouw van VMBO en HAVO is een ontheffing of verlichting in principe overbodig. Een leerling kan de tweede moderne vreemde taal vermijden door een sector of profiel te kiezen met alleen Engels als verplicht vak.

Procedure van de aanvraag

Het verzoek tot ontheffing of verlichting van het taalprogramma (afhankelijk van wat er mogelijk is) wordt schriftelijk ingediend bij de directie (t.a.v. de afdelingsleider en de rector). De directie gaat te rade bij de commissie van advies. Deze commissie bestaat uit de vakdocenten van de talen, de decaan, de zorgcoördinator en de schoolpsycholoog. De commissie van advies zal de directie positief adviseren als:

- de taaldocent geen perspectief ziet in het succesvol volgen van de taal én
- de leerling minstens een half jaar serieus met de taal bezig is geweest en/of een half jaar RT heeft gehad én
- de leerling een dyslexieverklaring heeft én
- de schoolpsycholoog op basis van de onderzoeksgegevens concludeert dat het behalen van een vmbo-diploma mogelijk is zonder de belemmering van Frans en/of Duits (m.a.w. als het onderwijsniveau van de leerling passend is).

LET OP: een aanvraag voor ontheffing in bovenbouw VWO dient binnen te zijn **vóór 1 maart** van het jaar dat de leerling naar de Tweede Fase gaat. De leerling kiest na toekennen van de ontheffing voor een vervangend vak, zodanig dat de leerling voldoet aan de voorgeschreven hoeveelheid onderwijsuren per week.

LET OP: Een aanvraag voor ontheffing in bovenbouw VMBO dient binnen te zijn **vóór 1 maart** van het jaar dat de leerling naar leerjaar 3 gaat. De leerling kiest na toekennen van de ontheffing voor een vervangend vak, zodanig dat de leerling voldoet aan de voorgeschreven hoeveelheid onderwijsuren per week.

8. Wat is de regelgeving met betrekking tot het eindexamen

Leerlingen met dyslexie hebben standaard recht op verlening van de examentijd met 30 minuten. Vergrotingen van teksten zijn niet meer toegestaan vanaf 2013: de examens worden standaard aangeleverd in Arial 12. Andere aanpassingen en hulpmiddelen zijn alleen mogelijk, als deze zijn vermeld in de dyslexieverklaring/onderzoeksverslag. Tevens moet de leerling op school al geruime tijd met de hulpmiddelen hebben gewerkt. Concreet betekent dit dat de faciliteitenkaart opgesteld in het voorlaatste eindexamenjaar ook geldig is voor het eindexamen. Wijzigingen zijn daarna niet meer mogelijk.

Voor de meest actuele informatie over toegestane hulpmiddelen: www.examenblad.nl

9. Communicatie over beleid

Wijzigingen in het dyslexiebeleid worden door het ondersteuningsteam via de website van school en via interne kanalen gecommuniceerd met betrokkenen (o.a. intranet / contact tussen ondersteuningsteam en clusters/secties). Leerlingen en ouders ontvangen informatie via voorlichting (o.a. voorlichting nieuwe brugklasleerlingen/gesprek) en ontvangen informatie bij het verstrekken van de faciliteitenkaart.

Bijlage 1: hoe signaleer je dyslexie?

Hoe signaleer je dyslexie?

Om na te gaan of je signalen van dyslexie ziet bij een leerling, kun je *observeren* aan de hand van onderstaande lijst. Let op: je zult ook vragen moeten stellen aan een leerling of signalen uitlokken door de leerling specifieke taken te geven. Signalen van dyslexie zijn:

Lezen	heeft moeite met foutloos en vloeiend hardop lezen
	struikelt over onbekende woorden bij hardop lezen
	leest zeer traag
Spellen	maakt veel spelfouten in zowel complexe woorden als alledaagse, eenvoudige woorden
Moderne vreemde talen	moeite met leren van de juiste uitspraak van woorden
	spelfouten die wijzen op interferentie met het Nederlandse spellingsysteem
In de les / bij het leren - voor alle vakken!	soms traag in het onder woorden brengen van zaken (woordvindingsproblemen)
	heeft moeite met luisteroefeningen, werkt traag en kan onvoldoende tot begrip komen
	heeft moeite met het onthouden van betekenisloze associaties, o.a. vocabulaire, namen, jaartallen, formules, notenschrift (ondanks oefenen)
	werkt traag, kan tempo van de klas niet bijhouden als het gaat om lezen en schrijven (werk niet af of te laat ingeleverd)
	presteert mondeling beter dan schriftelijk (b.v. verschil indruk les en cijfer op een toets)
	schrijft onsamenhangende teksten
	laat bij correctie fouten zitten, ziet ze over het hoofd
	slaat vragen over bij opdrachten en proefwerken
	maakt fouten bij het overnemen van gegevens van het bord

	heeft problemen met begrijpend lezen
	heeft problemen met stellen/formuleren
sociaal-emotioneel - niet specifiek voor dyslexie	is onzeker over cognitief functioneren
	is ongemotiveerd voor taken die hij moeilijk vindt
	heeft moeite met concentratie
	vertoont vermijdingsgedrag

Signalen van dyslexie en dan?

Meld je vermoedens bij de mentor van de leerling. De mentor gaat in overleg met het ondersteuningsteam om na te gaan of we op school een screening gaan opstarten. Wij voeren op school geen dyslexie onderzoek uit waarbij een diagnose gesteld kan worden. Als dat nodig is, verwijzen we ouders door naar een externe instantie.

Bijlage 2 - hoe ziet een faciliteitenkaart eruit?

Contract faciliteiten van:

Rechten

De schoolleiding van het ds. Pierson College kent bovenstaande leerling de volgende faciliteiten toe:

Extra tijd voor het maken van een toets (geldig bij alle vakken):

Duur van toets in de les	Aanpassing	Duur van de toets SW/PTA	Aanpassing
30 minuten of korter	+5 minuten	60 minuten	+15 minuten
35 minuten	+10 minuten	90 minuten	+20 minuten
36-50 minuten	<i>Inkorten toets</i>	120 minuten of langer	+30 minuten

Inkorten toets: je hoeft de door de docent aangegeven opdrachten niet te maken. Heb je ook na controleren van je werk tijd over, dan maak je de opdrachten wel. Deze worden dan ook beoordeeld. De normering van je toets wordt aangepast aan de hoeveelheid gemaakte opdrachten.

Markeren in proefwerken: je mag op de toetsen werken met een markeerstift of een pen om te onderstrepen. Toetsblad wel inleveren.

Aangepaste normering (geldig bij de talen).

Handtekening zorgcoördinator, Miriam van de Pol:

Verantwoordelijkheden

We verwachten van jou dat jij je blijft inzetten voor school. Je zult soms harder moeten werken dan anderen. Veel oefenen en herhalen is voor jou extra belangrijk en dat wordt dan ook van je verwacht. Verder gelden de volgende afspraken:

- je neemt de faciliteitenkaart altijd mee naar de les.
- je bent zelf verantwoordelijk voor het maken van goede aantekeningen tijdens de les.
- bij een toets zet je boven in de linkerhoek van je blaadje een F (van faciliteitenkaart). Als je dyslexie hebt, zet je er ook een D (van dyslexie) bij. Je legt de kaart zichtbaar op de hoek van de tafel zodat de docent kan zien dat je een faciliteitenkaart hebt.
- als je denkt dat je meer of andere faciliteiten nodig hebt, bespreek je dat met je mentor.

Je kunt gebruik blijven maken van de faciliteiten zolang je voldoet aan bovenstaande verantwoordelijkheden.

Dit contract is geldig tot en met leerjaar 2 en wordt daarna verlengd en waar nodig aangepast.

Voor meer informatie over de faciliteiten verwijzen we naar de bijbehorende folder en naar het dyslexieprotocol op de site.

Handtekening leerling:

Handtekening ouders:

Contract laptopgebruik

Dit contract maakt verschil tussen gebruik in de onderbouw en gebruik in de bovenbouw:

- In de onderbouw: het gebruik van de eigen laptop tijdens lessen en toetsen.
- In de bovenbouw: gebruik van een laptop van school bij PTA's en andere toetsen.

Dit contract vervalt als de regels door school (moeten) worden aangepast. De leerling ontvangt hiervan bericht als dit het geval is.

Naam

Klas

Datum

Eigen laptop tijdens lessen en toetsen in de onderbouw

De leerling is verantwoordelijk voor:

- o de aankoop en het onderhoud van de laptop en eventuele dyslexiesoftware met koptelefoon.
- o schade aan de laptop door verlies of beschadiging.
- o Een voldoende opgeladen accu van de laptop.

Algemene regels gebruik laptop:

- o Alleen bestemd voor studie.

ONDERBOUW (leerjaar 1, 2 en H3 en A3)

Gebruik van chromebook/laptop bij toetsen (toegestaan bij alle vakken als nodig).

- Je informeert je vakdocenten dat je wilt werken met een laptop en geeft door of je een digitale toets nodig hebt of niet.
- Toets op papier: je krijgt de toets op papier aangeleverd en je maakt de toets op je chromebook. Je kunt de antwoorden dan via Google drive delen met de docent.
- Toets digitaal nodig (wegens gebruik dyslexiesoftware): je geeft dit 5 dagen voor de toets aan bij de docent. Je geeft de docent een USB en vraagt aan de docent om daar de toets op te zetten. Na de toets lever je de USB in bij de docent en die krijg je na de correctie leeg terug. Je kunt ook de docent vragen de toets met je te delen via Google Drive. Je deelt na de toets dan de antwoorden met de docent. De docent maakt hierin de definitieve keuze.
- Voor dyslectische leerlingen geldt: bij gebruik van de chromebook bij toetsen van de talen mag de spellingscorrector gebruikt worden, tenzij dit door de docent bij bepaalde toetsen verboden wordt. LET OP: voor niet-dyslectische leerlingen mag de spellingscontrole niet aanstaan bij Nederlands.
- Andere leerlingen hebben geen zicht op het scherm. Je zorgt dat de docent wel zicht heeft op het scherm.
- Toegang tot andere bestanden dan de toets is niet toegestaan.
- Het is niet toegestaan internet te gebruiken tijdens de toets.

BOVENBOUW (T3, T4, H4 en H5, A4, A5 en A6)

Gebruik van laptop van school bij toetsen in de les, PTA's en CSE (toegestaan bij alle vakken als nodig).

- Je informeert je vakdocenten dat je wilt werken met een laptop en geeft door of je een digitale toets nodig hebt of niet.
- Toets op papier: je werkt op een laptop van school. Deze vraag je 5 dagen van tevoren aan bij de balie van het OLC in het LUX. Op de dag van toets haal je bij het OLC in het LUX de laptop op. Je krijgt de toets vervolgens in het lokaal op papier aangeleverd. Je maakt de toets op je laptop, slaat de antwoorden op de USB stick op en levert de USB in bij de docent die aanwezig is bij de toets.
- Toets digitaal nodig (wegens gebruik dyslexiesoftware): je werkt op een laptop van school met dyslexiesoftware (Sprint Plus). Deze vraag je 5 dagen van tevoren aan bij de balie van het OLC in het LUX. Op de dag van toets haal je bij het OLC in het LUX de laptop met dyslexiesoftware. De docent levert de USB stick met de toets erop aan op het moment van de toets. Je slaat de antwoorden op de USB stick op en levert de USB in bij de docent die aanwezig is bij de toets. De laptop wordt meteen na de toets ingeleverd **in het OLC aan de balie**.
- Voor dyslectische leerlingen geldt: bij gebruik van de laptop bij toetsen van de talen mag de spellingscorrector gebruikt worden, tenzij dit door de docent bij bepaalde toetsen verboden wordt. LET OP: voor niet-dyslectische leerlingen mag de spellingscontrole niet aanstaan bij Nederlands.
- Andere leerlingen hebben geen zicht op het scherm. Je zorgt dat de docent wel zicht heeft op het scherm.
- Toegang tot andere bestanden dan de toets is niet toegestaan.
- Het is niet toegestaan internet te gebruiken tijdens de toets.

De leerling is verder verantwoordelijk voor:

- o Het correct gebruik en zorgvuldige behandeling van de laptop.
- o Verlies, beschadiging of vermissing van de laptop.

Handtekening leerling

Handtekening ouder(s)/verzorger(s)

Handtekening school (zorgcoördinator)